

к.е.н. Захарова О.В.
ДВНЗ „Донецький національний технічний університет”
СТАН ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ ЯК ІНДИКАТОР ЕФЕКТИВНОСТІ
ІНВЕСТИВАННЯ
У ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

Фундаментальним видом інвестування у людський капітал на макрорівні є освіта, яка створює умови та забезпечує можливості для формування свідомості молодій людині як особистості та професіонала у обраному напрямку навчання, формує інтелектуальний, науковий та творчий потенціал суспільства. Як показує досвід провідних економічно розвинених країн світу, інвестування коштів у розвиток освіти з різних джерел має здійснюватися стабільно зростаючими темпами як у абсолютному вимірі, так у розрахунку на одного студента, що дозволить даному сектору економіки перестати бути виключно витратним та забезпечити високий рівень його конкурентоспроможності на перспективу. Така умова дозволить підвищити існуючий рівень якості науково-педагогічних кадрів навчальних закладів, забезпечити зростання наукоємності вищої освіти та покращити матеріально-технічну базу освітніх закладів України.

Проте в сучасних умовах існуючих форм фінансування закладів освіти виявилось недостатньо для утримання та своєчасного оновлення їх матеріально-технічної бази. Так, на одному з останніх засідань Ради ректорів України було обґрунтовано рішення щодо необхідності реформування системи фінансування вищої школи шляхом залучення додаткових джерел, серед яких було названо місцеві бюджети, банківські позики та кошти міжнародних організацій і фондів [1]. Необхідність такого кроку обумовлюється не стільки низьким рівнем, скільки неефективністю механізму державного фінансування освіти в Україні.

Не зважаючи на щорічне зростання бюджетного фінансування освіти, розмір якого у 2008 р. досяг 19,7% загальних видатків зведеного бюджету країни або 6,4% від ВВП (при мінімально достатньому рівні у 3,5-5,0% від ВВП за вимогами ЮНЕСКО для забезпечення сталого розвитку, з яких 2% – на вищу освіту), понад 70% цих коштів йде не на модернізацію та підвищення якості освітніх послуг, а на виплату заробітної плати та комунальні платежі, що значно скорочує інвестиційну спроможність фінансування [2, с.4]. При тому, що в таких країнах, як Австралія, Швеція, Норвегія, Словенія та Чехія рівень витрат на заробітну плату та комунальні платежі у загальній структурі видатків на вищу освіту не перевищує 60% [3, с.131]. Забезпечення модернізації системи освіти України вимагає збільшення обсягу державного фінансування до 8% ВВП протягом найближчих п'яти років [4, с.54].

Із загального обсягу бюджетного фінансування на вищу освіту спрямовується лише біля 29% видатків зведеного бюджету на освіту і починаючи з 2000 р. рівень державного фінансування має стійку тенденцію до щорічного скорочення. Проте існують дослідження, відповідно до яких було визначено пряму залежність між часткою витрат на вищу освіту у національному доході країни та відносною величиною приросту середньорічного суспільного продукту. Незадовільне держбюджетне фінансування освіти в Україні призводить до необхідності активного використання інших джерел фінансування, у тому числі й коштів самих студентів. Так, в Україні за рахунок власних коштів студентів державних закладів освіти здійснюється погашення біля 55% всіх витрат, пов'язаних з наданням освітніх послуг, при тому, що в США середній рівень погашення вартості отриманої освіти за рахунок власних коштів студентів не перевищує 14% загальної суми [5, с.81]. Отже, обмеженість та неефективне використання бюджетних коштів, що спрямовуються на фінансування освіти в Україні стримують можливості інноваційного розвитку освітньої галузі та зменшують фактичний очікуваний соціально-економічний ефект від інвестування у людський капітал.

1. МОН выступает за изменение финансирования вузов / Пресс-служба Министерства образования и науки Украины, 19.05.2009 г., 10:33: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediaport.ua/news/ukraine/63235>

2. Продовження навчання та здобуття професії: Статистичний бюлетень. – К.: Державний комітет статистики України, 2009. – 28с.
3. Всемирный доклад по образованию 2004: Сравнение мировой статистики в области образования / Статистический Институт ЮНЕСКО. – Монреаль: ИСЮ, 2004. – 153 с.
4. Людський розвиток в Україні: 2004 рік (колектив авторів) / Щорічна науково-аналітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. – 172с.
5. Куценко В. Соціально-економічна модифікація в контексті побудови соціальної держави в Україні / В. Куценко // Економіка України. – 2004. –